

הוצאת ספריו וכתביו הקי ומפעלים להפצת תורתו

משתגעין ומתלהטין בתורה האור החיים הקדוש

פרשת תרומה תשפ"ד | גליון קג

פנינים מובחרים מעובדים ומתומצתים על פי דברי רבינו

פניני חיים

כ"ב ש"ם בצלאל - לע"ז הרה"ח רבי משה שמואל ב"ד בצלאל ז"ל

דָּבַר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ לִי תְרוּמָה מֵאֵת כָּל אִישׁ אֲשֶׁר יִדְבְּרוּ לְבָבוֹ תְּקַחוּ אֶת תְּרוּמַתִּי (כה ב).

אמרו חז"ל: שלש תרומות שנו כאן, שתיים מהם תרומות השקלים בקע לגולגולת - אחת לאדנים ואחת לקרבנות ציבור. והשלישית נדבת המשכן. והיינו דכתיב "ויקחו לי תרומה" הכוונה לתרומת השקלים, ו"תקחו את תרומתי" הכוונה לנדבת המשכן.

ובזה מובן שינויי הלשונות שבהם, דבשקלים כתיב "בני ישראל", ובמשכן כתיב "מאת כל איש", דבשקלים דוקא אנשים שוקלים דילפינן מ"בני ישראל" ולא בנות ישראל, ותרומת המשכן אפילו נשים וקטנים תורמין, כיון שזה כפרה על מעשה העגל, ובמקום כפרה לוקחין אפילו מהנשים וקטנים.

וְזֹאת הַתְּרוּמָה אֲשֶׁר תִּקְחוּ מֵאִתָּם זָהָב וְכֶסֶף וְנַחֲשֶׁת. אֲבָנֵי שֹהַם וְאֲבָנֵי מִלֻּאִים (כה ג, ד).

קשה, למה כתב אבני שהם ומילואים אחר כל ה"א מינים, ומן הראוי היה לסדר אותם קודם כסף וזהב, כי מעולים הם מהם. ויש לתרץ, כיון שהנשיאים הביאו אותם באחרונה לאחר שראו שהביאו ישראל כל הצורך למשכן, ואיתא במדרש שהקב"ה הקפיד על זה, ולכן כתיב והנשיאים חסר ל', לפיכך סדרם באחרונה, לומר כי הם למטה מכולם, כיון שהם באו רק באחרונה, וזוהי הסיבה שהם פחותים מכולם.

ועוד יש לתרץ, לפי מה שאמרו חז"ל שהעננים היו מביאין את האבני שהם והאבני מילואים, ואם כן הביאו אותם הנשיאים משולחן גבוה בלי טורח ויגיעה ובלי חסרון כסף, לכן סידר הקב"ה נדבת הנשיאים אחר כל הנדבות שהביאו מכיסם ועל ידי הטורח - כי זה יותר חשוב ומעולה בעיני הקב"ה.

וַיֵּשֶׁוּ לִי מִקְדָּשׁ וַיִּשְׁכַּנְתִּי בְּתוֹכָם (כה ח).

יש לפרש דמעת שבונים ועושים את הבית המקדש לשמו יתברך, הגם שעדיין לא שרתה בו שכניה, הרי הוא מקדש ודין קודש יש לו, ואפילו לא עבדו בו עבודות.

קשה, דהוי ליה לומר ושכנתי "בתוכו". ויש לפרש, שהכוונה על המשכן שהוא יהיה בתוך בני ישראל. שהם יקיפו המשכן בארבע דגלים. ואיתא במדרש שבשעת קבלת התורה חשקו ישראל בראותם שהקב"ה היה מוקף בדגלי המלאכים, והוא אות בתוכם, ולזה אמר להם הקב"ה שהוא בוחן לבות וידע חשקם, "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" שישכון גם בתוך בני ישראל, שהם יקיפו את המשכן.

וְאֵת הַמִּשְׁכָּן תַּעֲשֶׂה עֶשֶׂר יָרֵיעַת (כו א).

רמז בזה כנגד עשרה מאמרות שבהם נברא העולם, לומר ששקול המשכן ככל העולם כולו שנברא בעשרה מאמרות, וגם ישיש בו זכות לישראל כאלו קיימו העשרה מאמרות שבהם נברא העולם.

מוסר חיים

לְקַח מִהַפְרָשָׁה בְּמִשְׁנַת רַבִּינוּ בְּשָׁמַיִם רִאשׁוֹן - לזכות ידידנו הרה"ח רבי יהודה בן שרה מרים הי"ו ווייס

מעלת אחדות בין ישראל בקיום כל התורה

וְעִשׂוּ אֲרוֹן. טעם שֶׁבָּאָרוֹן שָׁנָה ה' אֵת דְּבָרוֹ הַטּוֹב מִכָּל הַפְּלִימ, שֶׁבְּכֻלָּם אָמַר "וְעִשִּׂיתָ שְׁלֶחַן", "וְעִשִּׂיתָ מִנְרֵת" וְגו' "וְאֵת הַמִּשְׁכָּן תַּעֲשֶׂה", "וְעִשִּׂיתָ אֶת הַמִּזְבֵּחַ עֲצֵי וָגו'. וְגַם בַּפְּרָטִי הָאֲרוֹן עֲצָמוֹ גָּמַר אֲמַר בְּנוֹכַח, דְּכָתִיב "וְצִפִּיתָ אוֹתוֹ", "וְיִצְקָתָ לוֹ", "וְעִשִּׂיתָ בְּיָדֵי וָגו'.

אולי שָׂרְמוּ, שְׂאִין גּוֹפָה שֶׁל תּוֹרָה יָכוֹל לְהִתְקַיֵּם אֲלָא בְּכָלִוֶּת כָּל יִשְׂרָאֵל. וְאִין מְצִיאוֹת בְּעוֹלָם יָכוֹל עֲשׂוֹת כָּל עֲקָרֵי הַתּוֹרָה (כה י).

רבינו הקדוש מתייחס לשינוי המופיע בעשיית ארון העדוד, שרק בו שנאמר בו לשון רבים 'ועשו ארון עצי שטים'. ואילו בכל הכלים כתיב לשון יחיד, "ועשית שולחן", "ועשית מנורת הזהב", "ואת המשכן תעשה", "ועשית את המזבח עצי". והדבר אומר דרשני, במה נשתנה הארון מכל כלי המשכן.

ומתרץ רבינו הקדוש, שהפסוק מלמדינו בזאת, שאין גופה של תורה יכולה להתקיים אלא בכללות כל ישראל, כי אין שום מציאות בעולם, שיוכל אדם אחד לעשות את כל מצוות התורה. וכגון, אם הוא כהן אינו מקיים נתינת עשרים וארבע מתנות כהונה ופדיון בכור, ואם הוא ישראל הרי אינו יכול לקיים מצוות עשה שבהקרבת הקרבנות ודיניהם, אשר רבים המצוות עשה שבהם. אלא שבכללות כל ישראל יקיימו כללות עקרי התורה, ולכן נאמר בארון שהוא התורה הקדושה דייקא בלשון רבים.

ומוסיף רבינו, שרק בארון עצמו נאמר לשון רבים, ולא בכלים הנלוים אליו, כמו כפורת וכדומה. ללמדנו שתיקוני וכלי הארון, המסמלים על 'החזקת תורה' יכולים להתקיים גם בכח אדם יחיד בפרטיות.

ובפרשת פקודי מבאר רבינו ביותר, שבאמצעות האחדות מצטרפים זכויות ומצוות בני ישראל זה מזה, ובכן נחשב לכל אחד כאילו קיים כל התורה. ובוה מפרש רבינו מתוק מדבש הכתוב "ואהבת לרעך כמוך" שהתורה אומרת שצריך לאהוב הזולת, כיון שהוא "כמותך". שרק על ידו נשלם תיקון לרמ"ח אברים ושס"ה גידים שלך, כשאתה אוהב את חברך. ואם כן חברך אינו אדם אחר, אלא כעצמך ואחד מחלקיך.

ובפרשת נשא על הפסוק בברכת כהנים "ישא ה' פניו אליך וישם לך שלום, ושמו את שמי על בני ישראל ואני אברכם". כתב רבינו וזה לשון קדשו: 'המשכיל בתיבת 'שלום' ידע כי הוא זה יסוד עולם המחזיק בעליונים ובתחתונים, והוא כלי המחזיק ברכה כשאין מפריד. וזה הוא סוד "ושמו את שמי על בני ישראל", שגמר אומר "ואני אברכם".

עוד על הפסוק "ואהבת לרעך כמוך אני ה'". כתב רבינו וזה לשון קדשו: כי ה' חפץ שתהיה אוהב רעך כמוך... ונתן טעם לדבר, אני ה', פירוש על דרך אומרם שבאמצעות יחוד הלבבות מתייחד שמו יתברך, להיות שכנסת ישראל הם ענפי שם הוי"ה ברוך הוא, דכתיב "כי חלק ה' עמו".

הלכה ודרוש

ליטול צדקה מיתומים לצורך כפרה

דבר אל בני ישראל. כי לא אמרו אין לוקחים מהיתומים אלא במקום שאין בו שם ולא כפרה, אבל במקום שיש אחד מהם כמשפך - לוקחים מהם (כה ב).

בספר ולבש הכהן (חמצי) העיר על דברי רבינו [לאחר שמקדים וכותב 'ואני בער כקוף בפני אדם הגדול בענקים אחרי נשיקת עפר רגליו, לא ירדתי לסוף דעת עליון'], שהרי בכל צדקה יש גם כפרה, וכמו שנאמר "וחטאך בצדקה פרוק" (דניאל ד כד) ואעפ"כ אסור ליקח מהם צדקה רק כדי לעשות להם שם. ועוד העיר, דהקטנים לא היו במעשה העגל ואיזה כפרה הם צריכים.

ובשו"ת מהרי"ט (ח"א סי' קכ"ז) נשאל בענין יתום שחלה, אם מותר לאפטרופוסים ליתן צדקה מנכסי היתום לזכות רפואתו, והאריך בכמה סברות להתיר, ונעתק לשונו הנצרך לענינינו:

נראה שלא אמרו אין פוסקין עליהם צדקה ואין פודין עליהם שבויין, אלא בשכונות האפטרופוסין בשביל המצוה, כיון דיתמי לאו בני מעבד מצוה ניהו. אבל כשאין עיקר כוונתן לצורך העניים, אלא לצורך היתומים, כי היכי דנהוי להו כפרה וזכות בכל מידי דהוי הנאה וזכות ליתמי, רשאיין.

תדע, דהא רבא פסק צדקה איתמי דבי בר מריון כדאמרין בריש בתרא, ויהיב טעמא אנא לאחשובינהו הוא דעבדי, אלמא הא דקתני כל דבר שאין לו קצבה אין עושין לאו מילתא פסיקתא היא, דא"כ היכי שרי מטעמא דלאחשובינהו. השתא משום מצות צדקה ששכרה גדול אין פוסקים, מטעם חשיבות מי שרי.

אלא היינו טעמא, דכל שעיקר כוונתן לצורך המצוה אין פוסקין, אבל כוונתן לצורך היתומים שפיר דמי. ואי לאחשובינהו שרי, כל שכן לזכותם כדי שיחיו, וטעמא דחשיבות נמי שייך כאן, כיון דמנהג הוא בישראל שמתפללין על החולה שתקף בחוליו.

וכהא דאמרין (ר"ה טז, א) כמאן מצלינן האינדא אקצירי ואמריעי וכו', והם רגילין לפסוק צדקה, כאותה שאמרו בהגדה (ב"ר ע, א) "וידר יעקב נדר לאמר". לדורות, שיהיו נודרין בעת צרתן. ואם לא היו עושין כן היה גריעות ובושה ליתום מאחר שהוא אמוד בנכסים רבים, הילכך עדיף מלאחשובינהו.

וכי תימא פסיקה של צדקה זו היאך תגן על היתומים, כיון דהם אינן נותנים מדעתם אין ליתומים מצוה בכך, והאפטרופוסין אינן נותנים משל עצמן כדי שזכותן תגין על היתומים, כאותה שאמרו (פסחים ח, א) סלע זה לצדקה בשביל שיחיה בני, אלא נותנים משל יתומים ומה תועלת בפסיקה זו. מכל מקום כל שענינים נהנים מנכסיהם זכות הוא להם, כאותה שאמרו (ספרי פרשת תצא פיסקא עג) הרי שנפלה סלע מכיסו ומצאה עני ונתפרנס בה זכות הוא.

ועוד, כשנותנין צדקה לעניים, אותם העניים מבקשים עליהם רחמים. ועוד, מטעמא אחרינא יש לאפטרופוסין רשות בכי האי גוונא, משום דאומדנא דמוכח היא, שאם היה היתום גדול בעת חוליו זאת היה נותן לצדקה יותר על כן, דכל אשר לאיש יתן בעד נפשו, ואם יגרם החטא יחפוץ יותר שיהנו עניים מנכסיו ולא שיעזב לאחרים חילו. אי נמי אמדינן דעתיה דאב שאם היה בחיים היה מבזבז יותר ויותר בשביל שיחיה בנו. עכ"ל.

ולפי זה אמרנו דיש ליישב דברי רבינו מב' הקושיות, דהקושיא הראשונה שכל צדקה יש בה כפרה לא קשה, כמו שחילק המהרי"ט דהכל תליא בכוונת האפטרופוס, שאם כוונתו למצות צדקה אין מוציאין, ורק אם כוונתו לשם כפרה אז מוציאין.

והקושיא השניה שהם לא חטאו, מיושב לפי מה שסיים המהרי"ט שיש אומדנא שאם היה האב בחיים היה מסכים, והכא נמי יתכן שאבי היתומים חטא בחטא העגל ובודאי היה מסכים ליתן לכפרה. וע"ע בשו"ת חתם סופר (או"ח סי' ב') בהא דמי שנשתטה נותנים צדקה מממונו.

אגדה והסידות

אם היו מקדישים המשכן קודם הבניה

ועשו לי מקדש. עוד ירצה באומרו "ועשו לי מקדש". כי מעת שעושים אותו לשמו יתברך, באומרו "לי", הגם שעדיין לא שרתה בו שכינה הרי הוא "מקדש" ודין קדש יש לו (כה ח).

בברכת שמעון העיר, דהרי איתא במעילה (יד, ב), וכן פסק הרמב"ם (הל' מעילה פ"ח ה"ד) דכשבונים במקדש אין לוקחים עצים ואבנים מן המקדש, ולא בונים את הבנין על דעת שהוא קודש, אלא בונים הכל מן החול, גזירה שמא יהנה בצל הבנין או ישען על אבן או קורה בשעת מלאכה. וא"כ קשה מה כוונת רבינו דיש לו דין קודש ומקדש מיד בשעת עשיה לשמה, והניח בצ"ע.

ונוכל ליישב בב' אופנים:

א. לפי מש"כ הגאון מראגטשוב (צפנת פענח עה"ת להלן לה, י; כללי התורה והמצוות אות ק"ב) לחקור בגדר מצות בנין ביהמ"ק, אם המצוה הוא בעצם הבניה או שהבניה הוא הכשר מצוה, והעיקר הוא התוצאה שיהיה בנין.

והעיר בלשון הרמב"ם, שבהל' בית הבחירה כתב דהמצוה הוא 'לעשות' בית הבחירה, ואילו בהל' מלכים כתב דיש מצוה 'לבנות'. וכתב לחלק, דבמשכן הוי המצוה עצם הבנין, אבל במקדש עיקר המצוה שיהיה ביהמ"ק ולא שיבנה. והוסיף שלכך בבנין ביהמ"ק היו בונים בחול ואח"כ מקדישין, כיון דאין מצוה בעצם הבנין, יעו"ש.

ומוכח מדבריו, דבמשכן היו צריכים להקדיש דוקא קודם עשיה כיון דיש מצוה שיבנה, ולא נאמר הדין דבונים בחול ואח"כ מקדישין רק במקדש ולא במשכן, ושפיר י"ל כן גם בדעת רבינו, ועל המשכן נתכוין.

ב. ע"פ מה שכתב המשך חכמה עה"פ "ויאמרו אל משה לאמר מרבים העם להביא מדי העבודה למלאכה אשר צוה ה' לעשות אותה" (לו, ה) דצ"ב למה הוצרך הכתוב להזכיר שהקב"ה ציוה על המלאכה.

וביאר, דכוונת הפסוק לומר שהם מנעו את בני ישראל שלא יביאו, כי ע"י הבאת הדברים נאסרים להדיט מדין הזמנה מילתא, והגם שהיו בונים בחול ואח"כ מקדישין, מ"מ בשעת העשיה וההבאה יש עליהם קדושת ביהמ"ק משום הזמנה. ואע"פ דקיי"ל שאם הם מחוסרים מעשה, הזמנה לאו מילתא, זה דוקא בשאר דברים שבקדושה שעיקרם הוא התוצאה ולא עצם העשיה, משא"כ בבנין המשכן דהמצוה הוא עצם העשיה והבניה, הרי בשעת העשיה חשוב כגמר המצוה. ולכן הדגיש הכתוב 'אשר צוה ה' לעשות אותה' דעיקר המצוה הוא העשיה, ולכן אמרין הזמנה מילתא, עכ"ד.

ומבואר בדבריו שבמשכן מתחילת העשיה הזמנה מילתא היא. ולפי דרכו יתכן דמש"כ רבינו דיש לו דין קודש ומקדש מיד בשעת עשיה, היינו שאסורים בהנאה מדין הזמנה מילתא, ומ"מ אין בו מעילה כיון דעדיין לא הוקדש, ולכן אמרו בגמ' שהיו בונים ואח"כ מקדישין כדי שלא יבואו לידי מעילה, ובאמת אין איסור מעילה קודם שיקדיש.

ובשו"ת אמרי כהן (הולנדר, סי' ד') עמד בזה, והביא שכיוצא בזה מבואר בשו"ת מהרי"י וי"ל (דינים והלכות סי' נ"ב) והובא במג"א (סי' קנ"א סקי"ז) דבית שמתחילה לא נבנה לשם ביהמ"ק ואח"כ הוקדש לביהמ"ק מהני ביה תנאי אפי' בישבו, דווקא בביהמ"ק שנבנה בתחילה לכך דדמי להיכל לא מהני תנאי, וקשה עליו ג"כ דהא בביהמ"ק עצמו בונים ואח"כ מקדישין כנ"ל.

וכתב האמרי כהן לחדש, דרק את העזרה היו בונים בחול ואח"כ מקדישין, אבל ההיכל עצמו היו מקדישים קודם הבניה. וביאר הסברא לפי ב' הטעמים שאמרו במעילה שם, דלטעם הראשון כדי שיהיה על מה לחלל את שכר האומנין, סגי שיבנו בחול את העזרה ועל זה יחללו כל המעות, ולטעם השני כדי שלא יבואו האומנין לידי מעילה, הרי מבואר בגמ' שם דעצים דיומיה מותר להקדישם קודם הבניה, דכיון שבונה אותם לאלתר בו ביום לא חיישינן, ולפ"ז משכחת לה שפיר בהיכל שהיו מקדישין קודם הבניה, והיינו בעצם דיומיה, ואתי שפיר דברי המהרי"י וי"ל, וגם דברי רבינו בענין המשכן.

מאת מגידי שיעור והוגו תורת האור החיים הקדוש מעידיהם:
 עם הספר 'כל הנתוב לחיים' המגולל אלפי ביאורים מגדולי הדורות על
 ספר 'אור החיים' הקדוש, פרושיים 'מתיקות ועריבות' בדברי האור
 החיים הקדוש, ומגלים צפונות ופלאות בתורתו הקדושה, עד בכדי
 ש'משנתגנין ופתלהטין אחריה'.

להשיג בכל חנויות הספרים, או בקו 'המורשת' 0733.743.620

ורבים השיב מעון

בהקדמתו לספר 'אור החיים', הזכיר רבנו את יגיעתו לדרוש בפני הציבור, כדי כך שלא פחת משתי דרשות ליום, ובימים הארוכים הוסיף עליהן דרשה שלישית. וזו לשונו:

נוסף על מעמסת פיזור התורה, בכל יום שתי דרשות ערב ובוקר לכל בני העיר, וכי יאריכו הימים דרשות שלוש בכל יום. את כל זה חפצתי עשות לך.

יש מסורת, שהדרשה השלישית נמסרה לנשים, והיה רבנו מתעטף בטלית מעל פניו ולומד עמן את ההלכות הנחוצות להן לדעתן. ומאחר ובאותן דרשות לא נכחו תלמידיו ורק הנשים שמעו לקחו, מסופר, כי לאחר מכן היו באים חכמי העיר לשאול את פי הנשים, כיצד הורה להן רבנו בכל מיני סוגיות (קובץ 'לקראת שבת' דחסידי סקווירא, בשם הגה"ח רבי משה שלמה ווייס [בטלן] זצ"ל, מפי הרה"ח רבי יצחק דוד ברוין שליט"א והרה"ח רבי מנחם מענדל פעלברבוים שליט"א).

בפירושו של רבי משה בטלן להקדמת רבנו לאור החיים - המובא בקובץ תולדותיו 'איש חסיד היה' בסוף ספר 'יד אור החיים' [חתום רמ"ש ב"ר פרץ - ושמו 'משה שלמה' ושם אביו 'חיים פרץ'] - מובא, כי חכמי מרוקו באו לשאול את הנשים לאחר הסתלקות רבנו.

חיזוק לכך, שהיה רבנו דורש לנשים, יש בדבריו של הגאון רבי רבי מאיר ואפקנין זצ"ל, רבה של טבריה, שכתב (בקונטרס 'לקוט יוסף') בזה הלשון: "ובפרט בדורו ידוע כמה נסים ונפלאות שנעשו בעירו עיר תורה סאלי יע"א, ומדרשותיו שהיה דורש מדי יום ביומו לפני הק"ק אנשים ונשים וטף". גם מתקופת שהותו של רבנו בליוורנו שרדה עדות, לפיה גם הנשים היו באות לשמוע מדברותיו של רבנו.

היו שטענו, כי הנשים במרוקו היו רחוקות מאד מלשמוע דברי תורה, ולבית הכנסת היו באות רק הישישות כדי לענות אמן, ולכן ממש בלתי מתקבל הוא הדבר שתתכנסנה הנשים מדי יום בימו לשמוע דרשה מפי החכם בבי כנישתא. איברא, שטענתם אינה מוכחת, וראיה יש כנגדם, מדברי אחד מחכמי התקופה הגאון רבי יהודה עיאש זצ"ל, רבה של אלג'יר בין השנים תפ"ח-תק"ט, שהעיד על עבודתו בקודש בהקדמת ספרו 'בני יהודה': "ועוד זאת היתה יחידה ביום השבת לדרוש ברבים בבית הכנסת הגדולה, מחצות היום ולמעלה ועד זמן מנחה קטנה, במילי דאגדתא, האנשים ללמוד והנשים לשמוע, והדברים שחמים בהך קרייתא זו היא הילילא".

דורש טוב לעמו

אחד היעודים שרבנו ראה בהם צורך חיוני לחיזוק עדתו, ועבודה קשה זו העמיס על שכמו מדי יום ביומו, להגיד דרשות להמון העם, להלהיבם לדרכי שמים ולחזקם בתלאות הזמן. התקופה קשה היתה ומצוקותיה רבות, ואלמלא מים חיים שנמזגו על נפשות עייפות - שיער רבנו שלא תהא תקומה לצאן מרעיתו. ולא רק בסאלי גופא נשא מדברותיו, אלא גם בכל מקום שנקלע אליו, רקח להם מרקחות נועם במליצת אומר.

בסאלי שכן בית הכנסת 'צלאת בן עטר', הוא היכל התפילה שהקימו שני זקני רבנו, רבי חיים הזקן ורבי שם טוב הנגיד, ולאחר פטירתם החזיקו בו בשותפות בניהם, אבי רבנו וחונתו. לאחר פטירת רבי משה הנגיד קמו עוררין ותובעים לחזקה על בית הכנסת, מבעלי התפקידים והשררה בהיכל התפילה שביקשו שייקבע שםם עליו, ודין תורה ארוך וסבוך התנהל בין הצדדים. מכתבי הטענות ששרדו לנו למדים, שהמקום שימש את רבנו לדרוש ברבים.

הרוצה לעמוד על החשיבות שייחס רבנו לעבודת הקודש במשא הדרשות בבי כנישתא 'צלאת בן עטר', ילמד מפי הבא לדבר בגנותו, הוא בעל דבבו שהתנגד וטען כנגד הבעלות של משפחת בן עטר על בית הכנסת. הכותב, רבי חיים ביבאס, שהוא ואחיו הגאון רבי יוסף זצ"ל היו הטוענים כנגד משפחת בן עטר אודות המקום הקדוש. ברצותו להלעני ברבנו, הדגיש את דבקו של רבנו במשא הדרשות וכתב שכל מה שרבנו נאחו בבית הכנסת "הוא דווקא על הדרש. אומר בשכלו, שאם אוזכה אני בבית הכנסת לא אתן לו לדרוש שם, והוא אצלו דבר זה כנשמתו ממש".

על המסורת הנקוטה בידי יהודי סאלי כי רבנו הרביץ תורה ונשא דרשות באותו בית כנסת, משתמע במרומו מדברים שכתב אחד מיוצאי העיר, החכם הטברייני הגאון רבי אברהם נ' סוסאן זצ"ל, בנו של הגאון רבי יצחק אבן סוסאן זצ"ל מדייני סאלי: "ערב ובוקר מילא לב ההמון רגש קודש ויסל בלבבם נתיבות חיים בתוכחה מגולה. ובמתקן לשונו הפיק נוגה ואור מלב השומעים, ודבר איש האלוקים היה יקר בעיניהם מאד, ויאמרו אך חזון האלוקים הוא" ('מעשה הצדיקים' [ירושלים תרמ"ט]), בתוך 'תוכן עלילות הענק הגדול מופלא שבחכמים הרה"ג אור החיים נ' עטר ז"ל".

לא היו אלו דרשות שנישאו לפרקים, במועדים ובשבתות, כדרכו של רב בישראל. היתה זו עבודת קודש תמה, אליה התמסר רבנו באופן שכמעט ואין דומה לו, ביגיעה רצופה ובשקידה שאינה פוסקת.

איש על העדה

מוצאים אנו בנתיבי הנהגתו של רבנו ששייפה ברורה נשורה בהם, לחזק את ה'חוט המשולש' של "קודשא בריך הוא אורייתא וישראל חד הוא". תחת התבדלות והסתגרות בהיכלו בצוותא עם סגל תלמידיו המובחרים, היה רבנו 'איש על העדה', לצאת לפנייהם ולבוא לפנייהם, לסלול בנפשותם נתיבי אמונה ברה, לסקל מאורחותיהם מנהגים שהשתרשו בעקבת מסורת שגויה, להעמיק ולהדק את החיבור הבלתי פוסק שבין נפש יהודי לתורתנו הקדושה.

בד בבד עם עמידתו בראש ישיבה קדושה, שהסתופפו בה חכמים מופלגים או צורבים שעדיים לגדולות, היה רבנו עוסק בקירובם של אנשים פשוטים, בהעמדתם על מכונם ובתיקון דרכיהם למעגלי ישר. ודרך זו נהג בה עד אחרית ימיו, כאשר גם בהיותו בשגב רוממותו לא מנע עצמו מלקרובם ולהשיבם לאביהם שבשמים. כפי שסח הרה"ק רבי יצחק מנעשכ"ז ז"ע, שכאשר פגש הרה"ק רבי אברהם גרשון מקיטוב ז"ע את רבנו, התבונן בתלמידיו והכיר והכיר באחד מהם שאינו הגון. שאל את רבנו מדוע הוא מקרבו, והשיב לו: "כך דרכנו לקרב את הרחוקים" ('זכרון טוב' לתולדות הרה"ק מנעשכ"ז, מאשר סיפר במוצש"ק בהעלותך תרכ"ז).

לא אחת חשף רבנו זרוע עוז ויצא חוצץ כנגד מנהגים שהשתרשו בקרב יהודי מרוקו וצפון אפריקה, שרבנו מצאם פסולים ומנוגדים לדעת תורה. בעיקר ייחד רבנו מכוחותיו לשני נושאים, אודותם התחולל פולמוס גדול, ורבנו עמד בכל תוקף לאסור ולעקור מסורת שהשתרשה - כשרות החגבים שהיו רגילים לאכלם, ונפיחת הריאה שהיו נוהגים בה לקולא.

כאשר עבר רבנו בפאס, בצאתו ללכת לעלות לארץ ישראל, מצא כמה מנהגים שהיו נהוגים בחיי יהודי המקום והוא סבר כי אינם נכונים אליבא דהלכתא. ב'פרי תואר' האריך כדי קונטרס שלם, בהוכיחו את אי צדקתם באותם מנהגים, עד כדי כך שפסק, כי אף מי שנהג כך ממסורת אבותיו - אסור לו להמשיך לאחור במנהגים אלו. אמנם ביקש רבנו לעקור אותם מנהגים - כפי שכתב, שאם יתא בכוחו, יבטלם - אך לא מצנינו פעולות שנקט על מנת כן, כנראה כדי שלא להיכנס במחלוקת עם חכמי הקהילה בבואו לערער על מנהג המקום.

משנת הנהגה שאנו מוצאים שהיתה דרכו בסאלי ובפאס, לא זוה ממקומה בליוורנו וביתר קהילות איטליה, ואחז צדיק דרכו גם בירושלים עיר הקודש - להאיר לעדת ישראל את הדרך ילכון בה ואת המעשה אשר יעשון.

אלפים כבר נושעו

בזכות תרומתם למען האור החיים הקדוש
הפצת ספריו הקדושים

קנה לעצמך זכות אצל האור החיים הקדוש

מוקד הישועות: 0733-713-620

לימוד 'קבלה' במשנת רבינו

רבינו הקדוש כותב בפרשתנו (פרק כו פסוק א, ופסוק טו) רמזים נפלאים במידות הקרשים והיריעות של המשכן המכוונים כנגד שמות וספירות הקדושים. וכאן המקום היחיד בספר אור החיים שרבינו כותב כל כך הרבה רמזים ופירושים בדרך הקבלה בלשונות הללו:

וְכַן תִּמְצָא שְׂרָמְזוֹ רְאִשׁוֹנִים בְּמֵאֲמָרָם הַזֶּה (שבת ו.) רְשׁוֹת הַיְחִיד רָחְבוֹ אֲרִבְעָה וְגָבְהוּ עֶשְׂרֵה שֶׁהוּא עַל שֵׁם הוִי"ה רָחְבוֹ ד' וְגָבְהוּ... וְזֶה הוּא סוּד קְרִיאָתָהּ כִּי כְּשֶׁאֲתָה קוֹרְא יו"ד אֲתָה מְחַבֵּר וְא"ו וְדָלָת שֶׁהֵם תְּכוּנַת... וּבְחִינָה זוֹ הִיא סוּד הַחֲכָמָה וְהִנֵּה לָהּ רְשׁוּמָה נֶכֶר בִּירִיעוֹת אֵלּוֹ חֲכָמָה... וְגַם הוּא סוּד ה' חֲסִדִים הַנְּמַשְׁכִּים מֵהַחֲכָמָה... וְגַם רְשֵׁם בְּחֶשְׁבוֹן רָחֵב עֲשֵׂתִי עֶשְׂרֵה מ"ד לְסוּד הַנְּא"ו תִּפְאָרֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁהוּא סוּד... וְעוֹד יֵשׁ לְאֵלֶּה מְלִין עֲלָאִין קְדִישִׁין וְהַשְׁמַע יִשְׁמַע וְלִבָּבוֹ יְבִין... כָּאֵן רְמֵז חוּד מְצָה שְׁלֵמָה וּמְצָה פְרוּסָה... סוּד הַיְסוּד חֵי הָעוֹלָמִים... וְהוּא סוּד (יִשְׁעִיָּה נד) וְשִׁמְתִי כְּכֹד שְׁמִשְׁתִּי... וְהוּא סוּד הַקְּטָן לְמֵאָה גַם הִיא הָעֲשִׂירִי לְמִדְרָגוֹת וְכוּלְלֵת כָּל הָעֲשִׂירִיּוֹת הַרִי מְאָה.

ובפרשת וירא כותב רבינו, כי אברהם אבינו רצה ללמוד עם המלאכים תורה, הן פשטות התורה והן פנימיות התורה, והיות שהם ירדו לעולם בדמות גוף של בני אדם, וזה נקרא 'רגליהם' של המלאכים, אמר להם שיטהרו גופם תחילה בלימוד פשטיות התורה, ואחר כך יתעסק עמהם בפנימיות התורה.

ובסוף פרשת משפטים כותב רבינו:

"ויש עוד לאלוה מילין בפירושן של דברים, ושומר אני עצמי מהעלות על ספר, דברים היושבים בסתר עליון, לבל יהנו מהם מי שאינו ראוי לאור באור החיים".

ובספרו הקדוש חפץ ה' כתב רבינו:

"ידוע הוא כי התלבשות התורה הוא הפשט, וגופי התורה ועיקרה היינו הסוד אשר בלתי נראה, ולהיות כי נתנה לבשר ודם עשה לה ברוך הוא מלבוש לבל יפשטו ידיהם כל הבא ליטול, עד דטרח בפשט ויהיה נאמן ביראתו ובעבודתו ואז יכנס דרך שם לסודי התורה, דממילא כבר גבר בו צד הרוחניות כמלאכי אלקים".

ובזה מבאר רבינו את דברי חז"ל שהמלאכים שאלו את הקב"ה כשעלה משה לקבל התורה, 'חמודה גנוזה אתה מבקשה ליתן לבשר ודם'. שהטענה שלהם היתה על סודות התורה, שאי אפשר למוסרם לבשר ודם, שיש להם גוף גשמי, ובשביל ללמוד סודות התורה צריך לזיכוך.

יפוצו מעיינותיך חוצה!

פונים אנו בבקשה

לכל החפצים להידבק ולזכות באור החיים

להשתתף בזיכוי הרבים עם הפצת הגליון

להדפסת וחלוקת 100 גליונות לשבוע

וכל התורמים

יוזכרו שמותיהם בקבר האור החיים הק' מדי

חודש בחודשו

וישועתם קרובה לבוא!!!

לתרומה והנצחה

יש לפנות למייל המערכת

נערך מתוך שיעורי אוה"ח הק' מאת הרה"ח יהודה וייס שליט"א

העיקר היא 'נדבת הלב' ולא התרומה עצמה

דָּבַר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ לִי תְרוּמָה מֵאֵת כָּל אִישׁ אֲשֶׁר יִדְבְּנוּ לָבוֹ תִּקְחוּ אֶת תְּרוּמָתִי (כה ב).

לכאורה יש כאן כפל לשון, "ויקחו לי תרומה", ושוב "תקחו את תרומתי". וגם מהו פשר שינוי לשון שבתחילה אמר "תרומה", ולאחר מכן "תרומתי".

אלא, רבינו מבאר שהפסוק מדבר בשתי סוגי תרומות, התרומה הראשונה היא הבאה בכפיה, וכנאמר "ויקחו לי תרומה" שלוקחים מהם בכפיה, וזו נקראת 'תרומה' ולא 'תרומתי'. לעומת זאת, "מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי", זו תרומה הבאה מנדבת הלב ללא כפיה, והיא הראויה להיקרא 'תרומתי', כי זוהי התרומה שהקדוש ברוך הוא חפץ בה.

ובדרך זה מיישב רבינו את הקושיא המפורסמת על לשון הפסוק, שהרי מדובר בנתינת תרומה על ידי עם ישראל לבית המקדש, ולכאורה היה לו לומר 'ויתנו לי תרומה'. ולפי זה מתורץ יפה, שהיות שמי שלא נתן מנדבת לבו, היו יכולים לכפות אותו לתת, ולכן אומרת התורה בלשון לקיחה, שאם לא ירצו ליתן יקחו מהם בכפיה.

כשהאדם 'נותן' צדקה הוא 'לוקח' באותו רגע

ברכה ושפע לעצמו

בספרו ראשון לציון (שיר השירים א ט; משלי ג ג) מציג רבינו שאלה מפורסמת בלשון הפסוק, שהרי מדובר בנתינת תרומה על ידי עם ישראל לבית המקדש, ולכאורה היה לו לומר 'ויתנו לי תרומה', ומדוע אומר "ויקחו לי תרומה" שכאילו הם לוקחים.

אלא, כי מבואר במדרש, שכל מי שנתן הכסף לבנין בית המקדש, נתברך ומצא בממונו יותר משעורו. וממילא נמצא שמי שנתן לבית המקדש 'לקח' לעצמו ברכה ושפע גדול, והנה זה בא לתת, ונמצא מקבל.

מוסיף רבינו לפרש בזה את הנאמר בשיר השירים "צוארם בחרוזים, תורי זהב נעשה להם". ומתייחס כאן לבנין בית המקדש שהוא מכונה 'צואר', וכמו שהצואר בגובה האדם והודו, כך בית המקדש בגובה ארץ ישראל והודו של ישראל. ובנו אותו "בחרוזים", מכמה מינים, מכסף וזהב. ולכן נאמר "תורי זהב נעשה", ולא נאמר 'עשיתי לה'. כי בזה שהם תרמו למקדש הם עשו לעצמם תורי זהב, ולא נחשב כלל שהם עשו ונתנו להקב"ה כלום.

ובמקום אחר מביא רבינו את דברי חז"ל על הפסוק שאמרה רות על בעוז שנתן לה ללקט שעורים (רות ב יט) "ותאמר שם האיש אשר עשיתי עמו היום בעז". ולכאורה היה לה לומר 'עשה עמי', שהרי הוא נתן לה ולא להיפך. ולמדו חכמינו מזה: יותר ממה שבעל הבית עושה עם העני, העני עושה עם בעל הבית.

בדרך זה מפרש רבינו את הפסוק במשלי 'חסד ואמת אל יעזובך', ומקשה רבינו שהיה לו לומר 'אל תעזבם'. אלא, הכוונה היא שבזכות מצות צדקה מתחברים אל האדם הרבה חסדים וטובות, ומזהיר הפסוק שלא יגרום שיעזבו אותו, אם יעזוב את החסדים.

זכותו יגן עלינו וזכרונו צדיק לברכה